

Staatssecretaris Rechtsbescherming

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtsbestel
Rechtspraak en Geschilopl.

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

nota

Brief reactie op motie Leijten en Ellian over de rol van de Staat als procespartij

Datum
15 januari 2025

Onze referentie
6120443

Bijlage(n)
1

Bijlage(n)

1. Brief reactie op motie Leijten en Ellian over de rol van de Staat als procespartij.
2. Motie van de leden Leijten (oud-Kamerlid SP) en Ellian (VVD) waarin het kabinet wordt verzocht met een reflectie te komen over de rol van de Staat als procespartij.
3. Motie van het lid Pouw-Verweij (oud-Kamerlid Ja21, daarna BBB) waarin de regering verzocht wordt om precedentwerking nooit als argument te gebruiken om gedupeerden compensatie te onthouden.
4. Motie van de leden Temmink (SP) en Van Nispen (SP) waarin de regering verzocht wordt per direct te stoppen met procederen in bestuursrechtelijke zaken die lopen tegen burgers die eerder in het gelijk zijn gesteld.

1. Aanleiding

- Tijdens het TK-debat van 19 januari 2023 over *de Staat van de rechtsstaat* is de motie van de leden Leijten (SP) en Ellian (VVD) ingediend, waarin het kabinet wordt verzocht met een reflectie te komen over de rol van de Staat als procespartij.
- In 2023 en 2024 is samen met een interdepartementale werkgroep bestaande uit collega's van JenV, BZK, EZK, FIN, VWS en OCW de, als bijlage opgenomen, reactie opgesteld. Hierbij zijn twee andere moties betrokken:
  - De motie van het lid Pouw-Verweij (Ja21/BBB) d.d. 29 april 2021 waarin de regering verzocht wordt om precedentwerking nooit als argument te gebruiken om gedupeerden compensatie te onthouden. Deze motie was aanvankelijk toebedeeld aan FIN en is op hun verzoek betrokken in de reactie.
  - De motie van de leden Temmink (SP) en Van Nispen (SP) van 24 oktober 2023 waarin de regering verzocht wordt per direct te stoppen met procederen in bestuursrechtelijke zaken die lopen tegen burgers die eerder in het gelijk zijn gesteld. Ook deze motie is betrokken in de reactie gezien de overlappende thematiek.
- De brief met reactie is zonder opmerkingen behandeld in de CBJ van 23 april 2024 met doorgeleiding ervan aan de MR. De toenmalige Minister voor Rechtsbescherming heeft de brief destijds, zonder toelichting, van de MR agenda gehaald.
- Gezien de politieke aandacht voor het onderwerp, onder andere tijdens het debat over het rapport van de parlementaire enquêtecommissie

Fraudebeleid en Dienstverlening (PEFD) "Blind voor mens en recht", en de datering van de moties, is een spoedige reactie aan de Kamer wenselijk. Ook wordt vanuit verschillende departementen geregeld gevraagd naar de stand van zaken van de brief. Onder kopje *4.1 Politieke context* is een overzicht opgenomen met politieke toezeggingen in dit kader.

- De brief moet op onderdelen nog aangepast/geactualiseerd worden. Voordat wij deze slag maken, bespreken we tijdens het stafoverleg op 18 februari a.s. graag met u of u zich in de strekking van de brief kunt vinden.

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtsbestel
Rechtspraak en Geschilopl.

Datum
15 januari 2025

Onze referentie
6120443

2. Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd kennis te nemen van de brief, in te stemmen met de lijn van de brief en na actualisatie van de brief akkoord te gaan met aanbidding ervan aan de CBJ (eventueel RBJ) en MR.

3. Kernpunten

- Het thema doorprocederen door de overheid in bredere zin (met name wanneer de overheid hoger beroep instelt nadat een burger in eerste aanleg door de rechter in het gelijk is gesteld) staat vaker in de politieke aandacht.
- Aangezien de motie van de leden Leijten en Ellian zich richt op de rol van de Staat ziet de reflectie met name op de rol en houding van de rijksoverheid. Hiermee wordt gedoeld op ministeries en uitvoeringsorganisaties.
- De vraag naar de rol en de houding van de rijksoverheid als procespartij staat niet op zichzelf. Daarom wordt in het eerste deel van de brief het bredere kader geschetst. Ingegaan wordt op de wijze waarop de rijksoverheid zich tot haar burgers verhoudt en de waarden waarop dat is gebaseerd. Het handelen van de rijksoverheid dient het algemeen belang en is gericht op het zorgvuldig tot stand laten komen van beleid en wet- en regelgeving en het juist uitvoeren daarvan. Bij het handelen van de rijksoverheid is ook de omgang met burgers in individuele situaties van groot belang. De rijksoverheid streeft ernaar responsief, toegankelijk en benaderbaar te zijn, te de-escaleren en oog te hebben voor de positie van de burger.
- Het tweede deel van de brief bespreekt de rol van de rijksoverheid als procespartij. Hier wordt ingegaan op de houding van de rijksoverheid bij geschillen met burgers, de handelwijze wanneer het toch aankomt op een procedure en specifiek de belangenafweging en houding in geval van hoger beroep. Uitgangspunt is dat de rijksoverheid geen onnodige procedures voert, waar mogelijk de-escalerend optreedt en oog heeft voor de positie van de burger en het dieperliggende conflict.
- Naast dat met deze brief uitvoering wordt gegeven aan voornoemde moties, biedt de brief ook handvatten voor andere directies of departementen wanneer zij zich geconfronteerd zien met soortgelijke vragen op hun terrein.
- Wanneer u instemt met de behandeling van de brief in de CBJ (eventueel RBJ) en MR, zal de brief voorafgaand daaraan met het oog op het tijdsverloop opnieuw worden voorgelegd aan de andere directies en departementen die eerder waren betrokken bij de totstandkoming ervan.

4. Toelichting

- De inhoud van de brief heeft veel raakvlakken met de thematiek van het deelprogramma Burgergerichte Overheid, onderdeel van het Programma Stelselvernieuwing Rechtsbijstand.
- Het deelprogramma Burgergerichte Overheid zet zich al enkele jaren in om het vertrouwen tussen burgers en de overheid te vergroten door het aantal onnodige procedures (in het bestuursrecht) tussen burgers en de overheid te verminderen.
- Daartoe is eind vorig jaar het Actieplan 'Meer vertrouwen, minder onnodige procedures' naar de Kamer gestuurd. Het Actieplan zet in op het stimuleren van de informele, burgergerichte aanpak en procedurele rechtsvaardigheid. Onderdeel van dit Actieplan is de Kennisbank informele aanpak, waar alle relevante informatie over implementatie, uitvoering en literatuur over de informele aanpak is verzameld.
- Een ander onderdeel van het Actieplan is het afwegingskader 'behoorlijk procederen in bestuursrechtelijke procedures'. Op 23 januari 2023 heeft het WODC hiertoe het onderzoek 'Kennistafels behoorlijk procedeergedrag' gepubliceerd. Het onderzoek is uitgevoerd door Pro Facto en biedt inzicht in de behoefte voor een instrument om onnodig procedeergedrag te voorkomen en behoorlijk procedeergedrag te stimuleren.
- Aan de hand van de inzichten uit het onderzoek zal op korte termijn gestart worden met het afwegingskader 'behoorlijk procederen in bestuursrechtelijke procedures'.
- De uitvoering van het Actieplan is in de afrondende fase en vormt het sluitstuk van het deelprogramma Burgergerichte Overheid dat op 3 februari is afgerond met een Conferentie Burgergerichte overheid.
- Het deelprogramma Burgergerichte Overheid richtte zich uitsluitend op het bestuursrechtelijk domein met een bijzondere aandacht voor decentrale overheden. In de brief wordt verwezen naar het deelprogramma Burgergerichte Overheid en het op handen zijnde afwegingskader 'behoorlijk procederen'.

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtsbestel
Rechtspraak en Geschilopl.

Datum
15 januari 2025

Onze referentie
6120443

4.1 Politieke context

In de afgelopen periode zijn met betrekking tot de motie Leijten en Ellian de volgende toezeggingen gedaan:

- In beantwoording op Kamervragen van 13 maart 2023 van Van Nispen (SP) en Leijten (oud-Kamerlid SP) heeft de toenmalige MRb aangegeven dat het kabinet rond de zomer 2023 met een reactie komt.¹
- In de voortgangsbrief *toegang tot het recht* van 20 december 2023 heeft de toenmalige MRb aangegeven in februari 2024 met een reactie te komen.²
- In de beantwoording op Kamervragen van 23 januari 2024 van het lid Van Nispen (SP) over het doorprocederen tegen geadopteerden heeft de toenmalige MRb aangegeven dat het streven is om de Kamer hierover [lees: reactie op de motie Ellian en Leijten] in februari 2024 te informeren.³

¹ <https://zoek.officiëlebezoekingen.nl/ah-tk-20222023-2484.html>.

² <https://open.overheid.nl/documenten/dpc-142edbb371dc104c0f1131a4099734c0ebff72a2/pdf>.

³ <https://open.overheid.nl/documenten/dpc-818c1320a099bd00d2134fbee6c07b7914d0391/pdf>.

- In het CD Juridische beroepen van woensdag 10 april 2024 heeft de toenmalige MJenV aangegeven dat MRb een reactie in voorbereiding heeft.⁴
- In de Kamerbrief *Aangenomen motie binnenlandse afstand en adoptie* van 14 juni 2024 heeft de toenmalige MRb aangegeven dat nog een brief aan de Kamer in voorbereiding is, waarin in reactie op de motie Leijten en Ellian wordt ingegaan op de rol en houding van de Staat als procespartij.⁵
- Op 5 december jl. heeft de Kamer de motie Beckerman/Bushoff aangenomen, die de regering verzoekt ervoor te zorgen dat niet langer wordt doorgeprocedeerd tegen gedupeerden van gaswinning in het Groningenveld. Bij brief van 23 januari 2025 legt SBZK (Herstel Groningen) uit hoe hij uitvoering geeft aan die motie. Hij onderschrijft hierbij de geest van de motie, maar ligt toe waarom het, onder meer gezien het belang van rechtszekerheid en rechtsgelijkheid voor alle gedupeerden, in sommige gevallen toch nodig is om in hoger beroep te gaan.⁶ Het standpunt dat het Instituut Mijnbouwschade in beginsel niet meer in hoger beroep zou gaan tegen rechtbankuitspraken die gedupeerden in het gelijk stellen, was overigens al eerder aangekondigd.

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtsbestel
Rechtspraak en Geschilopl.

Datum
15 januari 2025

Onze referentie
6120443

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

De persoonsgegevens van de ambtenaren zijn niet openbaar ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

⁴ [Verslag van een commissiedebat, gehouden op 10 april 2024, over Juridische beroepen.pdf.](#)

⁵ [https://open.overheid.nl/documenten/dpc-2721895e4550e0ef04973e90364a4ed12e7fcb76/pdf.](https://open.overheid.nl/documenten/dpc-2721895e4550e0ef04973e90364a4ed12e7fcb76/pdf)

⁶ [https://open.overheid.nl/documenten/2183ee8d-75c9-4a49-8df6-bd1baee14bb7/file.](https://open.overheid.nl/documenten/2183ee8d-75c9-4a49-8df6-bd1baee14bb7/file)